

ปัญหาที่เป็นรากฐานของปัญหาใน สังคมไทยปัจจุบัน

มารค ตามไท*

ในการวิเคราะห์ปัญหาหลักในสังคมไทยปัจจุบันจะได้ยินหลายคนกล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ เช่น ความเห็นแก่ตัว ความโลภ ความไม่เชื่อสัตย์ สุจริต ความมักง่าย ปริโภคนิยม และอื่น ๆ นอกจากนี้ก็จะมีการพูดว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะพับในสังคมไทยปัจจุบันมากกว่าในสมัยที่ผ่านมาทั้งในระดับผู้นำประเทศและในระดับเยาวชน ทัศนะนี้อาจจะกล่าวรวมได้ว่าเป็นทัศนะที่เห็นว่า สังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางคีลธรรหรือจริยธรรม ทัศนะนี้ถูกต้องหรือไม่ คนสมัยนี้คีลธรรหรือจริยธรรมต่างกว่าสมัยก่อนจริงหรือ การวัดระดับจริยธรรมต้องดูที่การเลือกการกระทำต่าง ๆ ถ้ามีทางเลือกน้อยโอกาสที่จะเลือก

ในทางที่ไม่ถูกกฎหมาย ผมจึงไม่แน่ใจว่าคีลธรรหรือคนไทยสมัยปัจจุบันบกร่องกว่าสมัยก่อน ๆ หรือแค่ร่วาในยุคปัจจุบันมีทางเลือกมากกว่าสมัยก่อนจึงผิดพลาดได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตามไม่ว่าจริยธรรมและคีลธรรหรือคนในสังคมไทยปัจจุบันจะแย่ลงหรือเท่าเดิม ผมไม่คิดว่านี่คือปัญหาหลักที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้

ปัญหาหลักที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้คือ การหลงใหลรู้ว่าจะไปทางไหน จะทำอะไร เพราะเหตุไร เหเมือนกับคนอยู่ในป่าและทางออกไม่ได้เดินวนไปวนมาได้มีการพูดกันว่าสังคมเราเป็นสังคมที่ปรับตัวเข้ากับของใหม่

*ภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้เก่ง แต่ความจำเป็นที่ต้องปรับตัวในอดีต เป็นการปรับตัวที่ทิศทางใหม่ถูกกำหนดไว้ ล่วงหน้าและต้องปรับตัวจากเดิม แต่ขณะนี้ ไม่ใช่แค่ปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ที่ถูกกำหนด แต่ จำเป็นต้องหาทิศทางใหม่ที่จะไปด้วยจึงเกิดการ หลงทาง ยิ่งกว่านั้น ดูเหมือนว่าสถานการณ์นี้ ไม่ดีขึ้นใน 10 - 20 ปี ที่ผ่านมา วัน เดือน ปี ผ่านไป สังคมไทย เราไม่ฉลาดขึ้นพอ วิกฤตการณ์ของสังคม ไทยปัจจุบันไม่ใช่ วิกฤตการณ์ทางศีลธรรม แต่เป็นวิกฤตการณ์ทาง ปัญญา

เมื่อสภาพสังคม เป็นเช่นนี้ เวลาเกิด ปัญหาต่าง ๆ (ตามที่เห็น อยู่หน้าหนังสือพิมพ์ หรือ จอ TV ทุกวัน) ก็ไม่รู้ ว่าจะเริ่มต้นแก้ปัญหา อย่างไร เนื่องจากไม่มี ความรู้แท้จริง เกี่ยวกับ สาเหตุของปัญหาเหล่านี้ ผลที่สุดก็ต้องพูดไป เรื่อย ๆ เพื่อหลอกสังคมและหลอกตัวเอง ขณะเดียวกันก็นั่งภาวนาว่าจะพบยาไว้เชชที่จะ แก้ปัญหาให้เรา รากฐานของวิกฤตการณ์ทาง ปัญญาของสังคมไทยปัจจุบันไม่ต้องไปหาที่อื่น อยู่ที่พวกราenosในวงการวิชาการ อยู่ที่พวกร้าน

และอยู่ที่ตัวผม วันนี้ผมต้องการซักชวนพวกรา ทุกคนให้มองสถานการณ์อย่างถ่องแท้ ยอมรับ ความจริงและมาร่วมวางแผนเพื่อแก้วิกฤตการณ์ นี้ให้ได้

หากฐานของวิกฤต- การณ์ทางปัญญา ของสังคมไทย ปัจจุบันไม่ต้องไป หาที่อื่น อยู่ที่พวกร เรากองในวงการ วิชาการ อยู่ที่พวกร ท่านและอยู่ที่ตัวผม วันนี้ผมต้องการ ซักชวนพวกราทุก คนให้มองสถาน- การณ์อย่างถ่องแท้ ยอมรับความจริง และมาร่วมวางแผน เพื่อแก้วิกฤตการณ์ นี้ให้ได้

ใน 2-3 เดือนที่

ผ่านมา มีคำนึงที่ได้ใช้กัน อย่างแพร่หลายในการ พูดถึงสปาเครชฐกิจไทย ปัจจุบัน คำนั้นคือ เศรษฐกิจฟองสบู่ Concept ของ “ฟองสบู่” นี้จะเป็นประโยชน์ในการเข้าใจวิกฤตการณ์ ทางปัญหาของสังคม ไทยปัจจุบัน “ฟองสบู่” หมายถึง ความผิดเพิน ไม่มีน้ำไม่มีแก่นที่มั่นคง ดูจากภายนอกสวยงาม แต่ข้างในว่างเปล่า อยู่ได้ ชั่วคราวและไม่ถาวร ไม่ สามารถใช้เป็นฐานยั่งยืน สำหรับอนาคต ถึงแม้ว่า มีการพูดถึงเศรษฐกิจ ฟองสบู่มาก แต่แท้จริง

“ฟองสบู่” ในสังคมไทยปัจจุบันไม่ได้ปราภภอยู่ ในภาคเศรษฐกิจเท่านั้น วงการสำคัญอื่น ๆ ใน สังคมไทย เช่น วงการการเมือง วงการการศึกษา ก็เต็มไปด้วยฟองสบู่เช่นเดียวกัน สิ่งนี้ เห็นได้จากการพังการอภิปรายต่าง ๆ ทั้งใน รัฐสภาและในรายการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลักษณะ

ของการเมืองและแนวทางปฏิรูปการเมืองเห็นได้จากการอ่านเอกสารทั้งหลายเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตลอด 20 ปีที่ผ่านมา เป็นต้น

การที่มีพองสบู่อยู่มากในวงการต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ใช่สิ่งแปลกนักในตัวมันเอง ทุกสังคม ทั่วโลก ทุกสมัยจะพบประกายการณ์เช่นนี้เป็นครั้งคราว และเมื่อเกิดขึ้นแล้ว พองสบู่เหล่านี้จะถูกจัดการแก้ไขโดยอีกส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งมีหน้าที่หลักคือฝ่าดูไม่ให้เกิดพองสบู่มาก เกินไป ส่วนนี้ของสังคมคือวงการวิชาการ แต่ในสังคมไทยปัจจุบัน แทนที่วงการวิชาการจะทำหน้าที่นักลายเป็นกระโจนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพองสบู่อย่างสนุกสนาน แทนที่นักวิชาการจะถามว่าทำอย่างไรดีจึงจะเข้าใจสาเหตุที่แท้จริง ของปัญหาต่าง ๆ ก็ไปสนใจว่าทำอย่างไรดีที่จะให้คนอื่น ๆ รู้จักรา แทนที่จะต่อรองดูว่า พูดอย่างไรจึงจะยกระดับปัญญาของสังคมกีไปทุ่มเท เวลากับการพยายามคิดว่า พูดอย่างไรคนจึงจะชุมเรว่ามีความคิดดี ความคิดแปลก ความคิดริเริ่ม ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะพองสบู่ทั้งลืน สังคมไทยจะมีปัญญาเพิ่มขึ้นพอที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้จะต้องเริ่มโดยการแก้ไขเรื่องพองสบู่ในวงการวิชาการก่อนและพวกเรายังในวงการต้องเป็นผู้แก้ไขปัญหาของเรางานทุกคนเคยทำให้พองสบู่ในวงการของเรามากขึ้น เพียงแต่อាជจะทำในปริมาณที่ไม่เท่ากันเท่านั้น ถึงเวลาแล้วที่เราหยุดเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา

เพื่อที่จะแก้ปัญหานี้จะต้องมาหาสาเหตุของปัญหาให้ได้ชัดข้อเริ่มด้วยการพูดถึงลักษณะของพองสบู่ในวงการ

พองสบู่ในวงวิชาการมีสองประเภทใหญ่ ๆ ประเภทแรก คือ การไม่สนใจความจริงประเภทนี้อาจเรียกว่า Sophism ขณะนี้ในสังคมไทย Sophist เต็มบ้านเต็มเมืองไปหมด พวกนี้ส่งเสริมและสอนให้พูดเก่งโดยเน้นตรงจุดที่ว่าพูดแล้วคนอื่นจะชื่นชมและยอมรับ โดยไม่ห่วงว่า สิ่งที่พูดเป็นความจริงหรือไม่ ถึงแม้ว่ารู้ด้วยว่า สิ่งที่พูดไม่จริง แต่ก็ไม่ติดใจ สนใจแต่พูดอย่างไรที่จะทำให้ฟังแล้วเหมือนมีเหตุผล พองสบู่ประเภทที่สองในวงวิชาการ คือ การคิดว่า สิ่งที่ตัวพูดและเขียนเป็นจริงโดยไม่รู้ด้วยว่า แท้ที่จริงแล้วไม่ใช่ดังที่คิด ในบางสังคมพองสบู่ประเภทนี้ไม่เป็นอันตรายเท่าไรเพื่อน ๆ ในวงการจะพยายามเตือนสติอยู่เรื่อย ๆ แต่ในสังคมไทย พองสบู่ประเภทนี้เป็นปัญหาพิเศษ เนื่องจากลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมไทยบางประการ ช่วยให้พองสบู่อยู่ต่อไปนานกว่าที่ควร ซึ่งจะเห็น ข้อดีขึ้นเมื่อมารู้จารณาสาเหตุที่เกิดพองสบู่สองประเภทนี้ในวงวิชาการไทย

สาเหตุใหญ่ ๆ ที่ทำให้เกิดพองสบู่ในวงวิชาการไทยในสมัยปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางปัญญาในสังคมไทยมีอยู่ 3 ข้อ

1. การที่การทำงานในวงวิชาการไทยง่ายเกินไป ง่ายเกินไปที่จะมีหนังสือที่รับติดพิมพ์ง่ายเกินไปที่จะมีบทความลงในวารสาร ง่ายเกินไปที่จะมีคนยกย่อง ง่ายเกินไปที่จะมีชื่อเสียงทั้งหมดนี้สามารถทำมาได้ตัวได้โดยไม่ต้องมีปัญญาความรู้อะไรมากเท่าไรนัก

2. การที่สมัยนี้มีจิตสำนึกที่จะออกจาก

หอค่ายงาช้างและเข้าไปมีส่วนในการถกเถียง และขึ้นนำให้แก่สังคม จิตสำนึknี้เป็นลิ่งที่ดีและน่าส่งเสริม แต่ต้องไม่ลืมว่าเมื่อออกจากหอค่ายงาช้างแล้วอย่าออกไปมือเปล่า นักวิชาการหลายคนรับลงจากหอค่ายงาช้างด้วยมือเปล่ายังไม่ได้สะสมปัญญา ในเมื่อไม่มีอะไรที่จะให้แก่สังคมก็ต้องพูดอย่างเดียว แทนที่จะเพิ่มปัญญาให้สังคม เลยกลายเป็นไปเพิ่มความลับสน (โดยที่อาจทำด้วยเจตนาดี)

3. การที่วัฒนธรรมไทยแยกไม่ออกระหว่างตัวบุคคลกับความคิดของตัวบุคคล ทำให้ยากต่อการเตือนสติ คนในวงการวิชาการด้วยกันว่า สิ่งที่พูดหรือเขียนนั้นไม่ถูก เมื่อถูกวิจารณ์ในที่สาธารณะ ก็กรอดำใจไม่ค่อยได้ ผลที่ตามมาก็คือ ปล่อยให้ความผิดพลาดถูกกล่าวต่อให้รุนแรงไป แทนที่นักวิชาการรุนแรงจะลดขั้นกว่ารุนแรง (ซึ่งคือเป้าหมายที่แท้จริงของวิชาการที่สะสมปัญญา) กลยายนี้อาจฉลาดน้อยลง เพราะรับฟองสบู่เข้าไปมากขึ้นเรื่อยๆ

ในอดีตฟองสบู่ในวงวิชาการอาจดูเหมือนว่า “ไม่ได้ทำให้เกิดผลร้ายแก่สังคมไทยมากเท่าไร ดังนั้นสาเหตุทั้งสามข้อของฟองสบู่ก็อาจจะไม่ต้องไปเป็นห่วงนัก ปล่อยให้เป็นอย่างนั้นต่อไปได้ไหมบางคนคิดว่า “โชคประจำตัว” ของ

สังคมไทยจะพาสังคมไปให้รอดเอง “ไม่ต้องไปห่วงเรื่องปัญญาแต่ผสมลงสัยว่า “โชค” ตั้งกล่าว หมดแล้วในยุคนี้สมัยนี้ มนุษย์สึกหวดเสียเวลา จะให้ “โชค” แทน “ปัญญา” ในการตัดสินต่างๆ ของสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ เยิงไม่ได้กว่าเก่งอีกแล้ว ดังนั้น เราต้องหาวิธีกำจัดฟองสบู่ให้ได้ ถ้าไม่ใช่เป็นการตักฟองสบู่ทึ้งก็ต้องเป็นการเติมน้ำให้ค่อยๆ เติมภาชนะจนฟองสบู่ไม่มีที่อยู่และสลายตัวในอากาศ ทั้งการ

**“ฟองสบู่” หมายถึง
ความผิดพลาดไม่มีน้ำ
ไม่มีแก่นที่มั่นคง ดู
จากภายนอกสวยงาม
แต่ข้างในว่างเปล่า
อยู่ได้ชั่วคราวและไม่
ถาวร ไม่สามารถใช้
เป็นฐานยังยืนสำหรับ
อนาคต**

ตัดฟองสบู่ทึ้งและการ
เพิ่มน้ำจนໄเล่ฟองสบู่
ออกจะเกิดขึ้นได้โดย
การที่นักวิชาการทำ
สิ่งต่อไปนี้

1. ตรวจสอบ
ตัวเองอย่างเคร่งครัด
ไม่พูดไม่เขียนอะไรที่
ไม่ได้ค้นคว้าอย่างดี
ที่สุดที่ทำได้ ไม่เอา
การยอมรับของผู้ฟัง

หรือผู้อ่านเป็นตัวตัดสินว่าพอใจหรือไม่กับงานของตัว แต่เอาตัวเองเป็นตัวตัด โดยเฉพาะสำหรับนักวิชาการที่เป็นครู ข้อนี้สำคัญยิ่ง มีฉะนั้นเราจะไม่สามารถสร้างลูกศิษย์ที่เก่งกว่าเราซึ่งคือเป้าหมายของครูทุกคน

2. ตรวจสอบซึ่งกันและกัน เนื่องจาก การตรวจสอบตัวเองผิดพลาดได้ จึงต้องอาศัยผู้ที่อยู่ในวงการเดียวกันช่วยดูด้วย ถ้าเรามองว่า ทุกคนเป็นครูของทุกคน การซื้อขายพร่องของงานคนอื่นนั้น นอกจากเป็นหน้าที่ควรกระทำ

แล้วคิชช์ที่ถูกครุฑ์หังดึงก็จะไม่รู้สึกกรอแต่รู้สึก
ขอบคุณ สิ่งที่ควรคำนึงคือ ในวงการแสงไฟ
ปัญญาไม่มีผู้อาวุโส

3. ต้องเข้าใจสังคมไทยแต่ขณะเดียวกัน
ก็สามารถแยกตัวออกได้ พอที่จะเขียนและให้
ปัญญาเพื่อสังคมไทยไม่หลงทางต่อไป ถ้าแยก

ตัวออกไม่ได้ก็จะตกอยู่ในความลับสนกับคนอื่น ๆ
ในสังคม ผลสุดท้ายของวิชาการไทยก็จะไม่สามารถ
ทำตามหน้าที่ของตัว และวิกฤตการณ์ทางปัญญา
ของสังคมไทยก็จะคงอยู่ต่อไป

